

OSTRAVAN.CZ

1. Smetanův efekt: Po dvou staletích jeho hudba funguje s naléhavostí a pochopením, které mu jeho generace nedopřála

11.03.2024 ostravan.cz - Milan Bátor

[Odkaz na originál](#)

Klíčová slova: divadla (2); divadlo (2); moravskoslezské (2); moravskoslezského (2); Národní (2); Národního (2); Divadle; Jiřího; Myrona; NDM; opery; Ostrava; ostravské

Své čtvrté jevištní dílo Smetana koncipoval jako grandiózní zpěvohru, která měla sloužit "slavnostem celého českého národa". Původní záměr opery určené ke korunovaci rakouského císaře na krále českého sice nevyšel, ale našla se příležitější příležitost: otevření Národního divadla, k němuž byl v květnu 1868 položen základní kámen. Smetana byl s operou hotov už v únoru 1872, přesto čekal téměř devět let, než mohla být Libuše poprvé uvedena při otevření Národního divadla. Krutou ironií osudu už bez autora za dirigentským pultem – v té době už Smetana několik let nic neslyšel.

Libreto k Libuši napsal školní rada a ředitel první české reálky v Praze Josef Wenzig, s nímž skladatel spolupracoval už dříve na Daliborovi. Wenzigův text byl psán německy, český překlad vznikl ex post zásluhou Ervína Špindlera. Nešlo o nějakou zvláštnost či animozitu, jako spíš o běžnou praxi, kdy mnozí vlastenci ovládali němčinu lépe než český jazyk.

Národní divadlo moravskoslezské uvedlo Libuši formou scénického koncertu na samotný závěr prvního uvedení operního cyklu.

O vizuální podobu se postaral renomovaný český výtvarník Jiří David ve spolupráci s kurátorem a režisérem Martinem Dostálem. Nad provedením Libuše se sešla Janáčkova filharmonie Ostrava pod taktovkou dirigenta Roberta Jindry a Pražský filharmonický sbor připravený sbormistrem Lukášem Vasilkem. Výběr protagonistů měl svou logiku. Byl to Jindra, kdo stál před deseti lety jako šéf **ostravské opery** spolu s Jiřím Nekvasilem u zrodu myšlenky smetanovského kompletu. Volba ostravské filharmonie po náročném týdnu byla pro operní orchestr **NDM** jistě velkou úlevou a transparentní pomocí.

Projekt byl završen v **Divadle Jiřího Myrona**, kde koncertní provedení Libuše zaznělo. Pozornost si zaslouží scénická koncepce Jiřího Davida a Martina Dostála, která byla poměrně lapidární. Každé ze tří dějství ilustroval konkrétní obraz prostřednictvím projekce na hlavní plátně a další boční projekce po stranách. Pouze Libušin soud provázely dva samostatné výtvarné výjevy. Síň na Vyšehradě vypadala jako přízračně šedá scénérie, z níž se vynořují portréty českých prezidentů. Nad jejich hlavami se vznášejí hejna černých vran. Státnímu symbolu českého lva přibyl malý bílý trpaslík jako výmluvné alter ego.

Z uvedení Smetanovy Libuše. (Foto: Martin Popelář)

Také další jednání doprovázely Davidovy spektakulární umělecké vize, které volnou kombinací koláže, kresby a dalších prvků zobrazily mysteriózní svět mohyl, runových amuletů, talismanů, erotiky a symbolů. Děsivé tváře a vypoulené oči evokovaly magický svět dávných dob, v kterém nechybí ani náznaky tajemných bytostí. Barvami David intuitivně šetřil a ponechal si prostor pouze na vystižení klíčových symbolů, jakými jsou státní barvy, kontrast světla a tmy, noci a dne apod. Otázkou je, proč byl Davidův vizuální doprovod opery tak střídavý a sporý. Odpověď se zřejmě skrývá v dějové linii, která si žádá pozornost víc než sledování volně plynoucích četných výjevů.

Samostatnou kapitolou ostravského koncertního provedení Libuše je hudební a pěvecké ztvárnění. Přizvání Janáčkovy filharmonie se ukázalo jako neobyčejně šťastná volba: orchestr byl skvěle připraven a v plné kondici. Bylo to zřejmé od úvodních fanfár žesťových nástrojů: slavnostní lesk a čistá intonace nebývají ani zde bohužel standardem. Upoutaly také hedvábné tóny lesních rohů, které provází projev Přemyslova citu k Libuši. Dobrou volbou bylo situování některých nástrojů (např. klarinetů) takzvaně za scénu (ve skutečnosti do foyeru divadla), což vyvolalo pozoruhodné zvukové efekty a napínavou atmosféru. Janáčkova filharmonie pod taktovkou Roberta Jindry zahrála znamenitým způsobem.

Vyzdvihnout se sluší především reprezentativní souhru a nádherné sólové výkony violoncella, klarinetu, fagotu, flétny a dalších nástrojů. Jindra si s obtížnou partiturou detailně vyhrál a našel v ní samostatné a osobité řešení. Povedlo se mu vykreslit Libuši lidskou, ohleduplnou a cituplnou podobu více než rutinně nadosobní a heroickou bájnou postavu. Jeho koncepce nevyzdvihla patos jako spíše dramatickou naraci a senzitivní vyzdvížení emotivních momentů a lyrického kouzla.

Mária Purubčinová. (Foto: Martin Popelář)

S neotřelou představou pana dirigenta konvenovalo výborné pěvecké obsazení, které se podobně šťastně sejde vskutku jen výjimečně. Jeho poznávacím znamením byla nepředstíraná vzájemná podpora a velká soudržnost. Nejdřív musíme vyzdvihnout fantastický výkon Márie Purubčinové, jejíž Libuše byla jednoduše fenomenální. Z pěveckého i osobního projevu slovenské umělkyně se linula tak překvapivá intimita a pokora (s níž přijala svou roli vyvolené věštkyně), jakou jsem v této postavě dosud nezažil. Svou Libuši Porubčinová nekoncipovala jako vyvolenou a nadřazenou bytost, ale jako ženu hlubokých citů a lásky, která se dokáže rozdat pro druhé. Soprán Porubčinové dokázal najít v Libuši nádherné odstíny rozličných dramatických a lyrických poloh, potěšil nádhernou srozumitelností a stal se skvělou ozdobou inscenace. Obdobně kvalitní výkon se povedl Přemyslovi Svatopluka Sema. Také jeho ztvárnění se neomezilo na monotónní polohu a potěšilo lyrickým zabarvením, širokým výrazem a dynamicky mnohotvárným projevem.

Jako Krasava se představila v nejlepším světle Petra Alvarez Šimková. Ačkoli je Krasava považována za psychologicky nejkomplikovanější postavu, sopranistka zvolila pojetí, které fungovalo jednoduše a přitom báječně. Alvarez Šimková se stejně jako ostatní nemohla opřít o větší herecké prostředky, přesto i s minimem výrazu dokázala pěvecky vyjádřit turbulentní napětí a zmatky, které se prostírají v rozhárané duši prezentované postavy. Její mnohotvárný hlas měl obdivuhodně vášnivou naléhavost i vemlouvavou intimitu, s níž otevírala zatvrzelé srdce.

Z uvedení Smetanovy Libuše. (Foto: Martin Popelář)

Sopranistka nezapomněla ani na znamenitou výslovnost a vytvořila s Martinem Bártou dokonale sehranou protikladnou dvojici. Zmíněný basista dostal díky povahovým vlastnostem Chrudoše asi největší prostor k divadelní akci a tuto příležitost si pochopitelně nenechal ujít. Bártův herecký vklad se odrážel nejen v prudérní gestikulaci, ale především v pěvecky prokresleném popudlivém, hrdém a prchlivém projevu člověka, u něhož nakonec před sobeckými vlastními zájmy zvítězí láskyplný cit.

Vynikající výkony odvedli také další protagonisté: Svůj úspěšný debut v Libuši absolvovala altistka Monika Jägerová, jejíž ušlechtilé zabarvený hlas a značná osobní synergie se staly nepostradatelnou součástí celku. Výborné pojetí představili také Richard Samek jako bratr Chrudoše Štáhlav, Pavel Švingr jako jejich strýc Lutobor a Jiří Hájek v postavě Radovana. Zmínku si zaslouží také půvabně sezpívané kvarteto ženců, které vytvořili Karolína Levková, Klára Hlúšková, Barbora Garzinová a Martin Javorský. Pražský filharmonický sbor se rovněž postaral o několik nezapomenutelných pasáží.

Petra Alvarez Šimková, Monika Jägerová a Mária Porubčinová v Libuši. (Foto: Martin Popelář)

Co napsat na závěr? Ostrava stále víc a víc překvapuje. Je nepochybné, že v tomto městě se kultura dělá srdcem a že na to zdejší lidé slyší. První uvedení Smetanovského operního cyklu provázela obrovská návštěvnost a z reakcí vyplývá, že se velkorysý projekt setkal s pochopením. Svědčí o tom frenetické ohlasy obecenstva a sáhodlouhý potlesk, který po závěrečné Libuši nebral konce. Těžko si lze představit, kolik energie a nasazení do toho museli všichni zúčastnění vložit, ale jejich úsilí nevyznělo do prázdna. Zanechali po sobě trvalou stopu, jejíž smysl s uplývajícím časem poroste.

Možná to není na první pohled zřejmé, ale v Ostravě se děje něco výjimečného. Povedlo se tady propojit tradici s naprosto aktuálním a moderním chápáním Bedřicha Smetany. Vynalézavost celého realizačního týmu **Národního divadla moravskoslezského** pod "taktovkou" Jiřího Nekvasila skutečně překvapovala a překypovala na každém kroku.

Jejím projevem je i nesmírně cenné a vítané souborné vydání všech smetanovských libret v bilingvní česko-anglické verzi, proslov Leoše Janáčka graficky půvabně ztvárněný výtvarníkem Markem Pražákem nebo třeba památeční ponožky s logem cyklu a Bedřichem Smetanou.

Ilustrace Marka Pražáka pro **Národní divadlo moravskoslezské**.

Ostrava umí táhnout za jeden provaz. Ukazuje to spolupráce dvou největších uměleckých institucí města, **Národního divadla moravskoslezského** a Janáčkovy filharmonie, ale také bohužel v celorepublikovém kontextu poměrně vzácná podpora politiků, kteří vidí, že kultura dává lidem smysl a je pro ně samozřejmou součástí života.

Jednou, ale to už my tady nebudeme, si budou lidé o tomto nadčasovém projektu číst. Možná právě díky této iniciativě se za sto let někdo odhodlá k stejnému počinu. Co je dobré, to přetrvá. Je to pěkná představa a nikdo si ji nezaslouží víc než český skladatel Bedřich Smetana a lidé, kteří ho považují za svého.

URL | <https://www.ostravan.cz/83982/smetanuv-efekt-po-dvou-staletich-jeho-hudba-funguje-s-nalehavosti-a-pochopenim-ktere-mu-jeho-generace-nedoprala/>

« zpět na začátek

Smetanův efekt: Po dvou staletích jeho hudba funguje s naléhavostí a pochopením, které mu jeho generace nedopřála

11.3.2024 15:22 [Milan Bátor](#) [Divadlo](#) [Recenze](#)

V Ostravě o víkendu vyvrcholil velkolepý projekt Národního divadla moravskoslezského věnovaný dvoustému výročí narození českého skladatele Bedřicha Smetany. Kompletní uvedení jeho oper v neděli završila koncertní varianta Libuše. Nad provedením slavnostní zpěvohry o třech jednáních z roku 1872 se sešli Janáčkova filharmonie, Pražský filharmonický sbor a sólisté v čele s Máriou Porubčinovou a Svatoplukem Semem. Hudební nastudování připravil dirigent Robert Jindra, který provedení řídil.

[Zvětšit](#)

[obrázek](#)

Ze slavnostního uvedení Smetanovy Libuše.

Foto: Martin Popelář

Své čtvrté jevištní dílo Smetana koncipoval jako grandiózní zpěvohru, která měla sloužit „slavnostem celého českého národa“. Původní záměr opery určené ke korunovaci rakouského císaře na krále českého sice nevyšel, ale našla se příležitější příležitost: otevření Národního divadla, k němuž byl v květnu 1868 položen základní kámen. Smetana byl s operou hotov už v únoru 1872, přesto čekal téměř devět let, než mohla být Libuše poprvé uvedena při otevření Národního divadla. Krutou ironií osudu už bez autora za dirigentským pultem – v té době už Smetana několik let nic neslyšel.

Libreto k Libuši napsal školní rada a ředitel první české reálky v Praze Josef Wenzig, s nímž skladatel spolupracoval už dříve na Daliborovi. Wenzigův text byl psán německy, český

překlad vznikl ex post zásluhou Ervína Špindlera. Nešlo o nějakou zvláštnost či animozitu, jako spíš o běžnou praxi, kdy mnozí vlastenci ovládali němčinu lépe než český jazyk.

Národní divadlo moravskoslezské uvedlo Libuši formou scénického koncertu na samotný závěr prvního uvedení operního cyklu. O vizuální podobu se postaral renomovaný český výtvarník *Jiří David* ve spolupráci s kurátorem a režisérem *Martinem Dostálem*. Nad provedením Libuše se sešla Janáčkova filharmonie Ostrava pod taktovkou dirigenta Roberta Jindry a Pražský filharmonický sbor připravený sbormistrem Lukášem Vasilkem. Výběr protagonistů měl svou logiku. Byl to Jindra, kdo stál před deseti lety jako šéf ostravské opery spolu s Jiřím Nekvasilem u zrodu myšlenky smetanovského kompletu. Volba ostravské filharmonie po náročném týdnu byla pro operní orchestr NDM jistě velkou úlevou a transparentní pomocí.

Projekt byl završen v Divadle Jiřího Myrona, kde koncertní provedení Libuše zaznělo. Pozornost si zaslouží scénická koncepce Jiřího Davida a Martina Dostála, která byla poměrně lapidární. Každé ze tří dějství ilustroval konkrétní obraz prostřednictvím projekce na hlavním plátně a další boční projekce po stranách. Pouze Libušin soud provázely dva samostatné výtvarné výjevy. Sín na Vyšehradě vypadala jako přízračně šedá scenérie, z níž se vynořují portréty českých prezidentů. Nad jejich hlavami se vznáší hejna černých vran. Státnímu symbolu českého lva přibyl malý bílý trpaslík jako výmluvné alter ego.

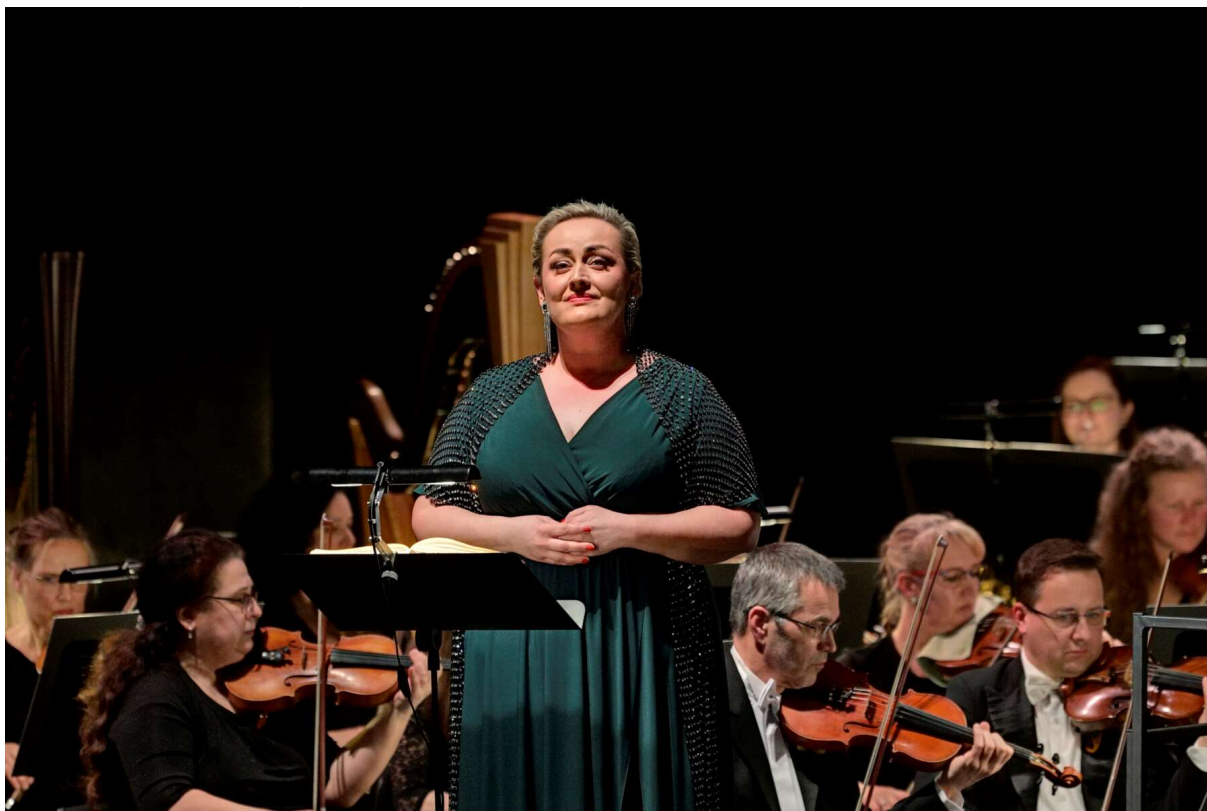
Z uvedení Smetanovy Libuše. (Foto: Martin Popelář)

Také další jednání doprovodily Davidovy spektakulární umělecké vize, které volnou kombinací koláže, kresby a dalších prvků zobrazily mysteriózní svět mohyl, runových amuletů, talismanů, erotiky a symbolů. Děsivé tváře a vypoulené oči evokovaly magický svět dávných dob, v kterém nechybí ani náznaky tajemných bytostí. Barvami David intuitivně

šetřil a ponechal si prostor pouze na vystižení klíčových symbolů, jakými jsou státní barvy, kontrast světla a tmy, noci a dne apod. Otázkou je, proč byl Davidův vizuální doprovod opery tak střídavý a sporý. Odpověď se zřejmě skrývá v dějové linii, která si žádá pozornost víc než sledování volně plynoucích četných výjevů.

Samostatnou kapitolou ostravského koncertního provedení *Libuše* je hudební a pěvecké ztvárnění. Přizvání *Janáčkovy filharmonie* se ukázalo jako neobyčejně šťastná volba: orchestr byl skvěle připraven a v plné kondici. Bylo to zřejmé od úvodních fanfár žesťových nástrojů: slavnostní lesk a čistá intonace nebývají ani zde bohužel standardem. Upoutaly také hedvábné tóny lesních rohů, které provází projev Přemyslova citu k Libuši. Dobrou volbou bylo situování některých nástrojů (např. klarinetů) takzvaně za scénu (ve skutečnosti do foyeru divadla), což vyvolalo pozoruhodné zvukové efekty a napínavou atmosféru. Janáčкова filharmonie pod taktovkou Roberta Jindry zahrála znamenitým způsobem.

Vyzdvihnout se sluší především reprezentativní souhru a nádherné sólové výkony violoncella, klarinetu, fagotu, flétny a dalších nástrojů. Jindra si s obtížnou partiturou detailně vyhrál a našel v ní samostatné a osobité řešení. Povedlo se mu vykreslit Libuši lidskou, ohleduplnou a cituplnou podobu více než rutinně nadosobní a heroickou bájnou postavu. Jeho koncepce nevyzdvihla patos jako spíše dramatickou naraci a senzitivní vyzdvížení emotivních momentů a lyrického kouzla.

Mária Porubčinová. (Foto: Martin Popelář)

S neotřelou představou pana dirigenta konvenovalo výborné pěvecké obsazení, které se podobně šťastně sejde vskutku jen výjimečně. Jeho poznávacím znamením byla nepředstíraná vzájemná podpora a velká soudržnost. Nejdřív musíme vyzdvihnout fantastický výkon *Márie Porubčinové*, jejíž *Libuše* byla jednoduše fenomenální. Z pěveckého i osobního projevu

slovenské umělkyně se linula tak překvapivá intimita a pokora (s níž přijala svou roli vyvolené věštkyně), jakou jsem v této postavě dosud nezažil. Svou Libuši Porubčinová nekoncepovala jako vyvolenou a nadřazenou bytost, ale jako ženu hlubokých citů a lásky, která se dokáže rozdat pro druhé. Soprán Porubčinové dokázal najít v Libuši nádherné odstíny rozličných dramatických a lyrických poloh, potěšil nádhernou srozumitelností a stal se skvělou ozdobou inscenace. Obdobně kvalitní výkon se povedl Přemyslovi *Svatopluka Sema*. Také jeho ztvárnění se neomezilo na monotónní polohu a potěšilo lyrickým zabarvením, širokým výrazem a dynamicky mnohotvárným projevem.

Jako Krasava se představila v nejlepším světle *Petra Alvarez Šimková*. Ačkoli je Krasava považována za psychologicky nejkomplikovanější postavu, sopranistka zvolila pojetí, které fungovalo jednoduše a přitom báječně. Alvarez Šimková se stejně jako ostatní nemohla opřít o větší herecké prostředky, přesto i s minimem výrazu dokázala pěvecky vyjádřit turbulentní napětí a zmatky, které se prostírají v rozhárané duši prezentované postavy. Její mnohotvárný hlas měl obdivuhodně vášnivou naléhavost i vemlouvavou intimitu, s níž otvírala zatvrzelé srdce.

Z uvedení Smetanovy Libuše. (Foto: Martin Popelář)

Sopranistka nezapomněla ani na znamenitou výslovnost a vytvořila s *Martinem Bártou* dokonale sehranou protikladnou dvojici. Zmíněný basista dostal díky povahovým vlastnostem Chrudoše asi největší prostor k divadelní akci a tuto příležitost si pochopitelně nenechal ujít. Bártův herecký vklad se odrážel nejen v prudérní gestikulaci, ale především v pěvecky prokresleném popudlivém, hrdém a prchlivém projevu člověka, u něhož nakonec před sobeckými vlastními zájmy zvítězí láskyplný cit.

Vynikající výkony odvedli také další protagonisté: Svůj úspěšný debut v Libuši absolvovala altistka *Monika Jägerová*, jejíž ušlechtilé zabarvený hlas a značná osobní synergie se staly nepostradatelnou součástí celku. Výborné pojetí představili také *Richard Samek* jako bratr Chrudoše Šťáhlav, *Pavel Švingr* jako jejich strýc Lutobor a *Jiří Hájek* v postavě Radovana. Zmínku si zaslouží také půvabně sezpívané kvarteto ženců, které vytvořili *Karolína Levková*, *Klára Hlušková*, *Barbora Garzinová* a *Martin Javorský*. Pražský filharmonický sbor se rovněž postaral o několik nezapomenutelných pasáží.

Petra Alvarez Šimková, Monika Jägerová a Mária Porubčinová v Libuši. (Foto: Martin Popelář)

Co napsat na závěr? Ostrava stále víc a víc překvapuje. Je nepochybné, že v tomto městě se kultura dělá srdcem a že na to zdejší lidé slyší. První uvedení Smetanovského operního cyklu provázela obrovská návštěvnost a z reakcí vyplývá, že se velkorysý projekt setkal s pochopením. Svědčí o tom frenetické ohlasy obecnosti a sáhodlouhý potlesk, který po závěrečné Libuši nebral konce. Těžko si lze představit, kolik energie a nasazení do toho museli všichni zúčastnění vložit, ale jejich úsilí nevyznělo do prázdna. Zanechali po sobě trvalou stopu, jejíž smysl s uplývajícím časem poroste.

Možná to není na první pohled zřejmé, ale v Ostravě se děje něco výjimečného. Povedlo se tady propojit tradici s naprosto aktuálním a moderním chápáním Bedřicha Smetany. Vynalézavost celého realizačního týmu Národního divadla moravskoslezského pod „taktovkou“ Jiřího Nekvasila skutečně překypovala a překypovala na každém kroku.

Jejím projevem je i nesmírně cenné a vítané souborné vydání všech smetanovských libret v bilingvní česko-anglické verzi, upomínkový prospekt v podobě proslovu Leoše Janáčka, jenž

je graficky půvabně ztvárněný výtvarníkem Markem Pražákem, nebo třeba památeční ponožky s logem cyklu a Bedřichem Smetanou.

Ilustrace Marka Pražáka pro Národní divadlo moravskoslezské.

Ostrava umí táhnout za jeden provaz. Ukazuje to spolupráce dvou největších uměleckých institucí města, Národního divadla moravskoslezského a Janáčkovy filharmonie, ale také bohužel v celorepublikovém kontextu poměrně vzácná podpora politiků, kteří vidí, že kultura dává lidem smysl a je pro ně samozřejmou součástí života.

Jednou, ale to už my tady nebudeme, si budou lidé o tomto nadčasovém projektu číst. Možná právě díky této iniciativě se za sto let někdo odhodlá k stejnému počínu. Co je dobré, to přetrvává. Je to pěkná představa a nikdo si ji nezaslouží víc než český skladatel Bedřich Smetana a lidé, kteří ho považují za svého.

Milan Bátor